

Csaba Gy. Kiss

Powstanie i działalność zespołu polonistycznego na Węgrzech

Biuletyn Polonistyczny 18/4 (58), 57-60

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POWSTANIE I DZIAŁALNOŚĆ
ZESPOŁU POLONISTYCZNEGO NA WĘGRZECH

Gdy sporządzimy bilans prowadzonych na Węgrzech w ciągu ostatniego piętnastolecia badań polonistycznych oraz polsko-węgierskich studiów komparatystycznych z zakresu historii kultury, otrzymamy wyniki świadczące o znacznym postępie prac w tym zakresie w porównaniu z okresem wcześniejszym. Do badań tych włączyła się większa ilość naukowców, wzrosło także zainteresowanie polsko-węgierskimi paralelami i kontaktami literackimi oraz historycznymi. W znacznym stopniu rozszerzył się również tematyczny zakres badań.

Pierwszym wyrazem tego postępu było wspólne wydanie w r. 1969 tomu studiów z dziedziny polsko-węgierskich kontaktów literackich, w którego przygotowaniu - oprócz redaktorów: István Csapláros, Lajos Hopp, Jan Reychman, László Sziklay, brali czynny udział naukowcy z Instytutu Badań Literackich PAN. Od tego czasu znaczne rezultaty osiągnięto przede wszystkim w badaniach nad renesansem i wiekiem XVIII, a to w niemałym stopniu dzięki współpracy pomiędzy odpowiednimi pracownikami IBL PAN i Instytutem Wiedzy o Literaturze MTA.

Wzrosła także na łamach czasopism węgierskich liczba publikacji dotyczących historii literatury polskiej, języka polskiego i polsko-węgierskich kontaktów historyczno-kulturalnych oraz liczba recenzji prezentujących i omawiających osiągnięcia nauki polskiej. Nadal jednak daje się odczuwać brak koordynacji badań, tematy i publikacje były - i są - wyrazem indywidualnych zainteresowań; niekiedy mają one charakter przypadkowy, nie są dostosowane do naukowego programu badawczego.

W celu popierania badań polonistycznych na Węgrzech Wschodnioeuropejska Grupa Badawcza (działająca w ramach Katedry Literatury Powszechnej Uniwersytetu im. Lóránda Eötvösa) oraz dział badań nad wiekiem XVIII Instytutu Wiedzy o Literaturze, przy współudziale osób zainteresowanych, zorganizowały 13 marca 1974 r. spotkanie, na którym omówiono aktualny od dawna problem powołania wąskiego fachowego forum specjalistów. W spotkaniu tym wzięli udział poloniści rozproszeni w rozmaitych instytucjach budapeszteńskich i prowincjonalnych, pracownicy naukowi katedr uniwersyteckich oraz szkół wyższych, pracownicy bibliotek, wydawnictw, redakcyj, badacze zajmujący się polsko-węgierskimi kontaktami kulturalnymi - zjawiskami równoległymi lub analogicznymi, problemami typologicznymi - jak również tłumacze, krytycy i inni fachowcy uczestniczący w popularyzowaniu kultury polskiej na Węgrzech.

Na porządku dziennym obrad znalazły się dwie sprawy: 1. sytuacja polonistyki i badań nad dziejami kontaktów polsko-węgierskich na Węgrzech, 2.

propozycja utworzenia zespołu polonistycznego. Dyskusję otworzył Lajos Hopp. W referacie opartym na gruntownych danych bibliograficznych, a konfrontującym osiągnięcia i dostrzegalne braki, dał krytyczny przegląd aktualnej sytuacji w dziedzinie badań polonistycznych na Węgrzech. W trakcie nadzwyczaj ożywionej dyskusji, jaka wywiązała się po tym wystąpieniu, wyłoniły się liczne problemy związane z dalszym rozwijaniem badań naukowych, kształceniem polonistów, nauczaniem języka polskiego, popularyzacją kultury polskiej.

Z kolei Péter Király, zastępca dyrektora Instytutu Językoznawstwa MTA, poinformował o badaniach językoznawczych, które - w ramach slawistyki - dotyczą przede wszystkim spraw polskich. Prof. István Sipos, kierujący kształceniem polonistów na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Budapeszteńskiego, omówił sytuację w zakresie uniwersyteckiego nauczania języka polskiego i studiów językoznawczych. Również z warunkami nauczania języka polskiego - zapoczątkowanymi na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu im. Lajosa Kossutha w Debreczynie - zapoznał zebranych István Molnár. László Handrovics, redaktor naczelny "Studia Slavica", mówił o rozszerzeniu możliwości publikacji z zakresu interesującego zebranych. Zaoferował pomoc fachowego czasopisma w systematycznym recenzowaniu literatury fachowej o tematyce polonistycznej. Inicjatywie tej przyklasnęła Barbara Wiechno, zastępca dyrektora Polskiego Ośrodka Kultury w Budapeszcie, która zwróciła uwagę na doniosłość pracy popularyzatorskiej. István Varsányi przedstawił dotychczasowe wyniki masowego nauczania języka polskiego. Profesor historii Endre Kovács omówił propozycje dotyczące badań polonistycznych, zakresu działalności powstającego zespołu oraz dalszych owocnych kontaktów obustronnych. W innych głosach (Nina Király, Grácia Kerényi, István Kovács, Áron Petneki i inni) padło wiele cennych propozycji na temat potrzeby rozszerzenia i koordynacji badań, usprawnienia wymiany informacji itp.

Po zakończeniu dyskusji Lajos Hopp przedstawił propozycje osobowe, a następnie powołano Zespół Polonistyczny, którego prezesem został - wybrany jednogłośnie - Endre Kovács, współprzewodniczącym - István Sipos, sekretarzem - Csaba Gy.Kiss. Zespół Polonistyczny będzie prowadził swoje prace w dwóch sekcjach: nauk społecznych i historii kultury oraz literackiej (względnie językoznawczej). Do jego zadań należeć będzie popieranie i koordynowanie badań polonistycznych na Węgrzech. W tym celu organizować on będzie rocznie 2-3 posiedzenia połączone z dyskusją, inspirować działalność publicystyczną w krajowych i polskich czasopismach fachowych, dokonywać oceny bieżącej i przewidywanej sytuacji w dziedzinie badań polonistycznych na Węgrzech. Celem rozszerzenia informacji Zespół zabiegać będzie również o prezentację zawartości polskich czasopism fachowych. Zajmie się także popieraniem i organizowaniem popularyzacji kultury polskiej, podejmie przygo-

towania do obchodów jubileuszowych 25-lecia Katedry Filologii Węgierskiej Uniwersytetu Warszawskiego.

Po zebraniu organizacyjnym Zespołu rozesłano do węgierskich polonistów ankietę w celu uzyskania dokładnych i szczegółowych informacji na temat badań bieżących i planowanych na najbliższe pięćdziesiąt lat: 1975-1980. Ankieta ta pozwoli na wstępne sporządzenie "mapy" węgierskich badań polonistycznych, a z kolei na podsumowanie dotychczasowych osiągnięć i braków oraz na zarysowanie najpilniejszych zadań. Ankieta ta powinna również wpłynąć na intensyfikowanie pracy badawczej nad poszczególnymi okresami literatury.

12 grudnia 1974 r. Zespół Polonistyczny odbył pierwsze posiedzenie robocze w Instytucie Wiedzy o Literaturze MTA. Mieliśmy zaszczyt gościć na nim dra Czesława Kowala, attaché kulturalnego ambasady PRL w Budapeszcie, oraz Wacława Felczaka, profesora historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. István Kovács, pracownik naukowy akademickiej Wschodnioeuropejskiej Grupy Badawczej, działającej przy Katedrze Literatury Powszechnej Uniwersytetu im. Lóránda Eötvösa, odczytał rozdział swojej pracy doktorskiej o Norwidzie. Młody badacz, po półrocznym stypendium w Polsce, opierając się na najnowszych osiągnięciach polskiej literatury specjalistycznej podjął próbę ukazania stosunkowo mało znanych problemów ideowo-artystycznych pierwszego okresu twórczości Norwida - na podstawie analizy utworu pt. "Dumanie" (I). To skromne, ale obiecujące przedsięwzięcie przyjęto z uznaniem jako inicjatywę pionierską w węgierskiej polonistyce. Praca Kovácsa godna jest uwagi również z tego względu, iż Norwid jest u nas nawet wśród fachowców - nie mówiąc o szerszej opinii publicznej - właściwie nie znany. Ożywiona wymiana poglądów dotyczyła możliwości dalszego rozszerzenia dysertacji, a także kilku zagadnień merytorycznych i metodologicznych odczytanego fragmentu.

W drugim punkcie programu pierwszego posiedzenia roboczego aspirant Csaba Gy. Kiss, sekretarz Zespołu, w oparciu o ankietę nadesłaną przez członków Zespołu, omówił sytuację obecną i dalsze perspektywy rozwoju badań polonistycznych. Wpłynęło ok. 30 ankiet; nie daje to wprawdzie możliwości nakreślenia pełnego obrazu, kilka tendencji ukazuje się jednak wyraźnie. Pozytywny rozwój, zanotowany w ostatnim dziesięcioleciu, pozwala spodziewać się dalszych osiągnięć; rozszerza się krąg badaczy-polonistów, którzy, zgodnie z wcześniejszą tradycją, zajmują się głównie dziedziną literatury i historii kultury. Coraz liczniejsze tematy domagają się badań komparatystycznych, typologicznych; obok komparatystyki dwustronnej celowe wydaje się oświetlenie pewnych specyficznych rysów zjawisk literackich i historycznych strefy wschodnio-środkowoeuropejskiej. Pozytywnym zjawiskiem w dziedzinie językoznawstwa są polsko-węgierskie badania konfrontacyjne.

O planach nadzwyczaj ważnej pracy mówił w swojej ankiecie Petër Király: chodzi mianowicie o rozpoczęcie opracowywania znajdujących się na Węgrzech słowiańskich zabytków językowych - wśród nich również zabytków w języku polskim. Historycy badający sprawy polskie prezentują wyniki swoich badań na odbywających się co roku posiedzeniach polsko-węgierskiej mieszanej komisji historycznej. Jeżeli chodzi o literaturę, największym - jak się wydaje - zainteresowaniem badaczy cieszy się oświecenie, klasycyzm i romantyzm, ale pojawiają się też w planach badań renesans i barok, tematy XX-wieczne, jak również problemy teorii przekładu.

Uczestnicy dyskusji, dotyczącej konkretnej sytuacji i przyszłości badań polonistycznych, podkreślali potrzebę lepszej informacji i znaczenie prac bibliograficznych.

Innym tematem, poruszonym przez większość dyskutantów, były sprawy związane z jubileuszową sesją Katedry Filologii Węgierskiej, przypadającą na rok 1977; celowe byłoby zorganizowanie obchodów jubileuszowych przy współpracy katedr uniwersyteckich i zainteresowanych instytutów badawczych Akademii Nauk. Zespół Polonistyczny zgodził się z propozycją warszawskiej Katedry Filologii Węgierskiej, że należy przyspieszyć sprawę publikacji polsko-węgierskich studiów z dziedziny badań filologicznych. Uwzględniając potencjał badawczy, Zespół uważa za możliwe wydawanie jednego tomu studiów co trzy lata, na przemian w Budapeszcie i w Warszawie (kolejny tom mógłby właśnie zawierać materiały jubileuszowej sesji Katedry).

O dalszej działalności Zespołu polonistycznego będziemy Redakcji "Biuletynu Polonistycznego" przesyłali okresowe sprawozdania, na przyszły rok natomiast przygotowujemy przegląd bibliograficzny "Polonistyka na Węgrzech (1971-1975)", który będzie kontynuacją bibliografii zamieszczonej w z. 53 z r. 1974.

Csaba Gy.Kiss

(tłum. Elżbieta Cygielska-Guttman)

STUDIA POLONISTYCZNE
NA UNIWERSYTECIE KALIFORNIJSKIM
W LOS ANGELES

Jako pracownik Wydziału Sławistyki Uniwersytetu Kalifornijskiego w Los Angeles (U.C.L.A.) przedstawiam informację o naszej działalności z zakresu polonistyki.